निर्क्रथः 1 Destruction. -2 The Sāma Veda.

निरेभ *a.* Noiseless; दूनास्तेऽरिबलादूना निरेभा बहु मेनिरे Ki. 15. 31.

निर्गन्धनम् Killing, slaughter.

निर्गम् 1 P. 1 To go out or forth, depart; प्रकाशं निर्गतः Ś. 4; हुतवहपरिखेदादाशु निर्गत्य कक्षात् Rs. 1. 27; Ms. 9. 83; Amaru 61; Ś. 3. 25; 6. 4. -2 To spring forth, arise; अन्यदर्ककिरणेभ्यो निर्गतम् K. 136. -3 To remove; as in निर्गतविशङ्कः. -4 To be cured of a disease. -5 To come out or appear (as a bud); चूतानां चिरनिर्गतापि कलिका बध्नाति न स्वं रजः Ś. 6. 3. -6 To go away, disappear. -7 To be freed from (with abl.). -8 To enter into or attain to any state, undergo, suffer.

निर्गः Country, region, place.

निर्गत *p. p.* 1 Come forth or out, appeared. -2 Gone away, departed. -3 Disappeared, become extinct. -4 Freed from. -5 Removed.

निर्गमः 1 Going forth or out, going away; यावदादिशति पार्थिवस्तयोर्निर्गमाय पुरमार्गसत्क्रियाम् R. 11. 3. -2 Departure, vanishing, passing away; तेन तस्य मधुनिर्गमात् कृशश्चित्तयोनिरभवत् पुनर्नवः R. 19. 46. -3 A door, an outlet, egress; कथमप्यवाप्तनिर्गमः प्रययौ K. 159. -5 Exit, issue. -6 Export-place (of goods); आगमं निर्गमं स्थानं तथा वृद्धिक्षयावुभौ। विचार्य सर्वपण्यानां कारयेत् क्रयविक्रयौ॥ Ms. 8. 401.

निर्गमनम् 1 Going out or forth. -2 A door. -3 A chamberlain, doorkeeper (?).

निर्गलित *a.* 1 Flowed out. -2 Dissolved, melted.

निर्ग्राह्य *a.* Perceivable; विदग्धैर्निर्ग्राह्यो न पुनरविदग्धैरतिशयः U. 4. 21.

निर्गूढः The hollow of a tree.

निर्ग्रन्थनम् Killing, slaughter.

निर्घण्टः, -टम् 1 A vocabulary, collection of words. -2 A table of contents (सूचीपत्र).

निर्घर्षणम् Rubbing, friction.

निर्घर्षणक *a.* Rubbing. **-कम्** A dentifrice.

निर्घातः 1 Destruction. -2 A whirlwind, a violent gust of wind, hurricane. -3 The noise of contending winds (vapours ?) &c. in the sky; कुरुकुलनिधनोत्पातनिर्घातवातः; Ve. 1. 22; निर्घातोग्रैः कुञ्जलीनाञ्जिघांसुर्ज्यानिर्घोषैः क्षोभयामास सिंहान् R. 9. 64; Ms. 1. 38; 4. 105, 7; Y. 1. 145; (वायुना निहतो वायुर्गगनाच्च पतत्यधः। प्रचण्डघोरनिर्घोषो निर्घात इति कथ्यते॥) -4 An earth-quake. -5 A thunderstroke; निर्घातश्च महानासीत् साकं च स्तनयित्नुभिः Bhāg. 1. 14. 15. -6 A stroke in general; अहह दारुणो दैवनिर्घातः U. 2. -7 An unusual event boding calamity (उत्पात); तस्मिन्मुहूर्ते संप्राप्ते निर्घाताश्चापतन्मुहुः Mb. 3. 40. 23; Ms. 1. 38; Bhāg. 3. 17. 8.

निर्घातनम् Forcing out, bringing out.

निर्घूरिणी A river.

निर्घोषः 1 A sound in general; Ve. 4; स्निग्धगम्भीरनिर्घोषमेकं स्यन्दनमास्थितौ R. 1. 36. -2 A loud noise, rattling, twanging &c.; ज्यानिर्घोषैः क्षोभयामास सिंहान् R. 9. 64; भारतीनिर्घोषः U. 3.

निर्जर्जल्प *a.* Ved. Ragged, tatterd.

निर्जात *a.* Visible, come forth, appeared.

निर्जि 1 P. 1 To conquer, defeat; R. 3. 51; अनेकशो निर्जितराजकस्त्वम् Bk. 2. 52; 7. 94; Y. 3. 292. -2 To win, acquire by conquest. -3 To vanquish in a play. -4 To surpass, excel.

निर्जयः, -निर्जितिः *f.* Complete victory, subjugation, vanquishing; विपर्यासं यथा मेरोर्वासवस्येव निर्जयम् Mb. 7.193.7.

निर्जित *p. p.* 1 Conquered completely, vanquished. -2 Acquired, gained, won. -3 Claimed; स दत्त्वा निर्जितां वृद्धिं करणे परिवर्तयेत् Ms. 8. 154. **-इन्द्रियः** a saint.

निर्झरः,-रम् 1 A spring, waterfall, cataract, cascade, mountain-torrent; शीतं निर्झरवारि पानम् Nāg. 4; R. 2. 13; Śānti. 2. 17, 21; 4. 6. **-रः** 1 Burning chaff. -2 An elephant. -3 A horse of the sun.

निर्झरिन् *m.* A mountain.

निर्झरिणी, निर्झरी A river, mountain-torrent; स्खलन्मुखरभूरिस्रोतसो निर्झरिण्यः U. 2. 20; Mv. 5. 40; जटाकटाहसंभ्रमभ्रमन्निलिम्पनिर्झरीविलोलवीचिवल्लरीविराजमानमूर्धनि Śivatāṇḍavastotra.

निर्णयः, निर्णीत, निर्णेतृ &c. See under निर्णी.

निर्णरः N. of one of the horses of the sun.

निर्णामः Ved. 1 The joint of a wing (?). -2 Excesive bending.

निर्णिज् 3 U. 1 To wash, clean, purify: अम्बुनिर्णिक्तम् Y. 1. 191; Ms. 5. 127. -2 To dress oneself.

निर्णिक्त *p. p.* 1 Washed, purified, cleansed; तोयनिर्णिक्तपाणयः R. 17. 22. -2 Expiated, atoned. एनस्विभिरनिर्णिक्तैर्नार्थं किंचिसत् माचरेत् Ms. 11. 189. **-Comp. -बाहुवलय** *a.* with polished bracelet. **-मनस्** *a.* pure-hearted.

निर्णिक्तिः *f.* 1 Washing. -2 Expiation, atonement; वृद्धातिक्रमसंभूतस्य महतो निर्णिक्तये पाप्मनः प्रायश्चित्तनमादिशन्तु गुरवो रामेण दान्तस्य मे Mv. 4. 25.

निर्णिज् *a.* Ved. 1 Clearing, washing. -2 Well-nourished. *-m.* 1 A form, shape. -2 A bright or shining garment. -3 Purification, washing.

निर्णेकः 1 Washing, cleaning; purification; तस्मात्तयोः स्वयोन्यैव निर्णेको गुणवत्तरः Ms. 5. 113. -2 Ablution. -3 Atonement, expiation; दानेन वधनिर्णेकं सर्पादीनामशक्नुवन्.